
THE INTERACTIVE METHODS IN THE TRAINING OF ACCOUNTANCY STUDENTS

Stanislava Pancheva New Bulgarian University, Republic of Bulgaria, stgeorgieva@nbu.bg

Abstract: Interactivity is an important part of the process of active learning. By introducing it into learning, it is possible to learn much more information than the situations in which learners read, listen, watch or combine visual perception. It is based on dialogue and interaction between participating parties in the learning process and its use ensures high performance in all areas of knowledge and in all levels of education. Therefore, in the modern educational system it occupies an extremely important place. Therefore, in the research, an attempt has been made to explore the essence of learning interactivity, drawing on its main features and specific features; to analyze the interactive methods used in it, divided into three main groups: situational (problem-situational); discussion; (empirical), as well as to highlight and characterize the features of those methods that have the widest application in the preparation of student accountants.

On the basis of the results of the research conducted and taking into account the specifics of the curriculum in the accounting courses, the conclusion is drawn that for the students of accounting, the most important are the interactive methods: case study, simulation and game methods, brainstorming, discussion and project work. Through their inclusion in the learning process, it is possible not only for the implementation of practical oriented training, based experience and interaction between learners and trainers, but also for the formation of important qualities and skills in the students, incl. activity, analytical, critical, communicative, teamwork, responsibility, flexibility, creativity, work in the information environment, initiative, etc.

Keywords: accounting, interactive methods, training, students.

ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ В ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИ ПО СЧЕТОВОДСТВО**Станислава Панчева**НБУ, Република България, stgeorgieva@nbu.bg

Резюме: Интерактивността е важна част от процеса на активното учене. Чрез нейното въвеждане в обучението се дава възможност за усвояването на много повече информация в сравнение със ситуацията, в които обучаваните четат, слушат, гледат или комбинират слушане с визуално възприемане. Тя се базира на диалог и на взаимодействие между страните-участници в учебния процес и използването ѝ гарантира постигането на високи резултати във всички области на познанието и във всички образователни степени. Затова в съвременната образователна система тя заема изключително важно място. Ето защо в научната разработка е направен опит да се изследва същността на интерактивността в обучението, като се изведат основните ѝ характеристики и специфични черти; да се анализират използваните при нея интерактивни методи на обучение, обособени в три основни групи: ситуационни (проблемно-ситуационни); дискуссионни; опитни (емпирични), както и да се открият и характеризират особеностите на тези от методите, които имат най-широко приложение при подготовката на студенти-счетоводители.

На базата на резултатите от проведеното изследване и вземайки предвид спецификата на учебното съдържание в курсовете по счетоводство е формулирано заключението, че за обучението на студенти по счетоводство най-значими са интерактивните методи: казус, симулация и игрови методи, брейнсторминг, дискусия и работа по проекти. Чрез тяхното включване в учебния процес се дава възможност не само за провеждането на практически насочено обучение, основано опита и на взаимодействието между обучавани и обучаващи, но и за формирането на важни качества и умения у студентите, в т.ч. активност, аналитичност, критичност, комуникативност, работа в екип, отговорност, гъвкавост, креативност, работа в информационна среда, инициативност и др.

Ключови думи: счетоводство, интерактивни методи, обучение, студенти.

1. УВОД

Интерактивността е важна и неразделна част от съвременния образователен процес. Тя създава подходяща среда за разгръщане на предприемчивост, основана на взаимодействие между страните, участващи в обучението. При нея по безспорен начин се комбинира активността на обучаваните с партньорските взаимоотношения и диалога. Проучванията сочат, че прилагането ѝ в учебния процес води до постигането на значително по-високи резултати. Т.е. чрез пълноценното участие на обучаваните в учебните часове се усвоява много повече информация (80-90%) в сравнение със ситуациите, в които те само слушат (10%), гледат (20%) или съчетават слушане с визуално възприемане (40 -50%). (Петров, П, М. Атанасова, 2001: 241) Ето защо темата за интерактивността в обучението, в т.ч. и на студенти по счетоводство е важна, значима и актуална.

2. СЪЩНОСТ НА ИНТЕРАКТИВНОСТТА

Понятието „интерактивност” произхожда от *inter* (взаимен) и *act* (действие) и изразява взаимно или реципрочно действие на две или повече лица с определен ефект върху тях. (Петришка, Н., 2019: 4) То, разгледано през призмата на обучението, може да се отъждестви с активност, съчетана с общуване и сътрудничество при изпълнението на една обща задача, респ. с взаимодействие между лица, преследващи една обща цел.

Общувайки, обменяйки информация и помощ, действащите заедно лица си влияят и се променят взаимно. (Костова, З., Е. Владимирова., 2011: 203-238) Те разширяват и обогатяват натрупаните знания и умения, базирайки се на своя и на чуждия опит и превръщайки ги в компетенции. Ето защо интерактивното обучение (от англ. *interaction* – взаимодействие) се определя най-често като „обучение, основаващо се на взаимодействието на учениците с учебната среда, която служи като област, в която се усвоява опита”. (Здравкова, Б., 2015: 181)

Интерактивното обучение в специализираната литература се дефинира двустранно - като процес (социално взаимодействие между хора) и като продукт (характеристика на взаимодействието потребител-система; потребител-документ). (Иванов, И., 2012: 209) Като процес то е обучение, осъществяващо се в условията на непрекъснато, активно взаимодействие между равноправните участници в учебния процес. Съответно като продукт представлява резултат от взаимодействието между лица, следващи обща идея.

Интерактивността в обучението е пряко свързана с преподаването и с усвояването на знания и умения. Тя ускорява процеса на придобиване на компетенции и го прави по-лесен, ефективен и интересен. Чрез нейното използване в учебната дейност обучаваните не само разширяват знанията си в различни области, но и създават умения за боравене, синтезиране и управление на разнородни по вид и обхват информационни потоци. Затова тя е обект на изследване в педагогиката, където се определя посредством взаимодействието между две (или повече) страни с оглед постигането на определена цел (Здравкова, Б., 2015: 181), респ. чрез „въвличане на един или повече обучаеми в диалог с един или повече обучители (комуникационни устройства), в реално време или отложено, или за да търси или да получи достъп до информация, като съдържанието, времето и последователността е под пряк или косвен педагогически контрол”. (Иванов, И., 2012: 211)

Изследването на интерактивността през фокуса на педагогиката показва, че тя има няколко съществени отличителни черти:

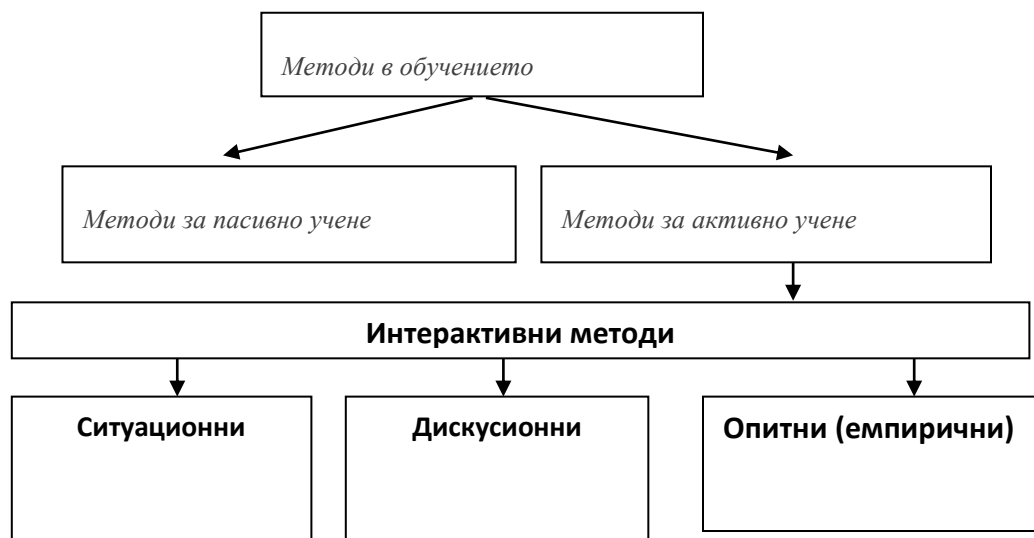
- основава се на активността на обучаваните, провокирана от обучителите (налице е социален диалог);
- преследва конкретно дефинирана ясна цел;
- може да се осъществи в реално време или отложено във времето;
- при нейното прилагане в обучението се реализира процес на търсене и на получаване на информация, който процес е под пряк или косвен педагогически контрол;
- постигането на поставената при нея цел води до изменение в поведението на обучаваните;
- използването ѝ създава условия за по-бързо, лесно, интересно и ефективно усвояване на предвидените в учебния процес знания, умения и опит;
- включването ѝ в обучението възпитава у обучаваните качества като деятелност, инициативност, борбеност и предприемчивост.

3. ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Интерактивността в обучението се базира на използването на различни методи. Последните представляват систематични начини за осъществяване на обучение, на преподаване и на учене, включващи използването на традиционни и иновационни техники за комуникиране при реализирането на взаимодействие между обучаваните и между тях и учителя. (Костова, З., Е. Владимирова., 2011: 203-238) И още те са съвкупността от процедури, съдържащи последователност от съвместни действия на изследователите, насочени към постигането на определена цел в определена научна област, респ. съвкупността от подходящи пътища за осъществяване на дейността, свързана с решаването на конкретен проблем.

Използването на интерактивните методи в обучението се основава на социалния конструктивизъм, според който ученето е резултат от социалното общуване (между обучаваните в работния екип, между обучаваните и учителя и между обучаваните и външни експерти), разгледано в определен контекст. (Желязкова, Д., 2008: 192-195) За тяхното разгръщане и утвърждаване в учебния процес се предвижда въвеждането на различни педагогически техники и инструменти, както и използването на психологически похвати, които обучаващият не само трябва да познава и разбира, но и достатъчно добре да владее.

Интерактивните методи заемат важно място в системата от методи на обучение. Те са част от методите за активно учене и могат да се обхванат в три основни групи: (Здравкова, Б. 2015: 182) ситуационни (проблемно-ситуационни) методи; дискуссионни методи и опитни (емпирични) методи. (вж.: фиг. 1)

Фиг. 1. Класификация на методите за обучение

Трите групи интерактивни методи на обучение включват следните по-значими методи:

- ситуационни (проблемно-ситуационни) – казус, симулация (анализ на инцидент), игрови методи;
- дискуссионни – анкета, беседа, брейнсторминг (мозъчна атака), дискусия, обсъждане, дебат;
- опитни (емпирични) – метод на проектите (работа по проект).

Изборът на интерактивен метод за поднасяне на учебния материал се предопределя от редица фактори, в т.ч. спецификата на учебното съдържание, областта, в която попада учебната дисциплина, уменията и компетенциите на преподавателя, възможностите, които осигурява обучаващото звено, нивото на знанията и опита на обучаваните и т.н. Разбира се процесът на въвеждане на отделните методи в обучението не е лишен и от трудности. Като такива могат да се посочат например рутината в поднасянето на учебния материал, страхът от използването на новите технологии, непознаването на новите методи и начини на преподаване и отсъствието на задълбочен интерес към теорията.

4. ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА СЧЕТОВОДСТВОТО

Интерактивните методи заемат важно място в обучението по икономика и в частност по счетоводство. С най-голямо значение от тях за целите на подготовката на специалисти-счетоводители в бакалавърска и магистърска степен на обучение са:

- казусът;
- симулацията;
- игровите методи;
- брейнстормингът;
- дискусията; и
- работа по проекти.

Казусът съдържа систематизирана информация за конкретна реална ситуация. Неговото решаване „има за цел да примири теоретичното абстрактното знание с практическата реалност като го приложи”. (Георгиева, Л., 2011: 13) Основната идея при използването му в учебния процес е стимулирането на действието. Именно то позволява да се обучават студенти във вземането на колективни решения, да се уважава различното мнение, да се изразява и защитава становище по проблем и свободно да се представя идея пред хора.

Казусът е интерактивен метод, подходящ за поднасяне на учебния материал по дисциплини като счетоводство на предприятието, финансово счетоводство, управленско счетоводство, данъчно счетоводство, банково и бюджетно счетоводство, счетоводство на предприятия с нестопанска цел, счетоводство на застрахователни и осигурителни дружества, счетоводство в аграрния сектор, счетоводство на инвестиционните дружества, корпоративно счетоводство и др. Той помага за превръщане на обучението в практически насочен процес, при протичането на който успешно се комбинират знания, умения, нагласи и поведения с оглед постигането на желани резултати.

Симулацията поставя студентите в среда, възможно най-близка до реалната. Тя позволява да се приложат на практика усвоените в процеса на обучението знания и умения. Изпълняваните при реализирането ѝ действия изискват определен опит, който се доразвива, разширява и обогатява. Така като краен резултат у обучаваните се формира умение за вземането на бързи и адекватни решения.

Методът „симулация” е подходящ за използване при излагането на учебното съдържание по дисциплините: счетоводство на предприятието, финансово счетоводство, данъчно счетоводство, банково и бюджетно счетоводство, счетоводство на предприятия с нестопанска цел, счетоводни стандарти (национални и международни), счетоводно отчитане на външноотъгровските сделки, теория на счетоводството, методология на счетоводството и др. Той помага за по-лесното адаптиране на студентите -счетоводители към работата в реална среда.

Игровите методи са вид симулация, при която се изисква активност на участващите страни. Те позволяват в по-голяма степен да се прилагат усвоените знания в конкретно създадените ситуации. Основават се на социални взаимодействия и протичат по определен логически ред. Изразяват се чрез провеждането на игри, делови игри, ролеви игри и др., с помощта на които се насърчава комуникацията, стимулира се сплотеността и се създават умения за самостоятелност и за работа в екипи.

Игровите методи са подходящи за използване в дисциплини като счетоводство на предприятието, финансово счетоводство, управленско счетоводство, данъчно счетоводство, счетоводни стандарти (национални и международни), теория на счетоводството, методология на счетоводството и др. Тяхната цел е да поднесат учебния материал под формата на игра, позволяваща по-бързо и лесно постигане на желани резултати.

Брейнстормингът представлява метод на мозъчната атака, чието протичане може да се подраздели условно на два етапа: генериране на идеи и анализиране на идеи. При него колективно се генерират и обсъждат идеи, свързани с решаването на конкретен проблем. Резултат от прилагането му са взетите ефективни и целесъобразни решения.

При методът на мозъчната атака у студентите се формират умения за вземането, анализирането, аргументирането и избирането на решения, свързани с конкретен проблем. Използването му в обучението по счетоводство стимулира самостоятелното мислене и творческото въображение у обучаваните, както и тяхната критичност, креативност, увереност, инициативност, предприемчивост и работа в екип.

Брейнстормингът е метод, подходящ за използване при обучението по дисциплините: счетоводство на предприятието, финансово счетоводство, данъчно счетоводство, счетоводство на предприятия с нестопанска цел, счетоводни стандарти (национални и международни), счетоводно отчитане на външноотъгровските сделки, управленско счетоводство, счетоводство в аграрния сектор, счетоводство на инвестиционните дружества, корпоративно счетоводство и др.

Дискусията е диалогичен метод, при който се извършва обмен на идеи и мнения в търсенето на оптимално решение на поставен проблем. Използването ѝ в процеса на обучението води до творческо осмисляне на изучавания материал и до формиране на ценностни ориентации у студентите. Тя създава условия за по-лесно запомняне на учебното съдържание, подпомага процеса на превръщане на придобитите знания в компетенции и развива качества и умения у студентите за изслушване, търпение, аргументиране,

толерантност към различното мнение и др. Подходяща е за прилагане при поднасяне на учебния материал по дисциплините: счетоводство на предприятието, финансово счетоводство, данъчно счетоводство, управленско счетоводство, банково и бюджетно счетоводство, счетоводство на предприятия с нестопанска цел, счетоводни стандарти (национални и международни), счетоводно отчитане на външнотърговските сделки, теория на счетоводството, методология на счетоводството, счетоводство в аграрния сектор, счетоводство на инвестиционните дружества, корпоративно счетоводство и др.

Работата по проекти се свързва с уникално и ограничено във времето начинание. Тя е интерактивен метод на обучение, при който на студентите се възлага самостоятелна или групова работа по конкретен проект. При нея е необходимо време за планиране и реализиране на проектните дейности и затова по-често се прилага в извънаудиторните форми на обучение по дисциплините: счетоводство на предприятието, финансово счетоводство, управленско счетоводство, данъчно счетоводство, банково и бюджетно счетоводство, счетоводство на предприятия с нестопанска цел, счетоводство на застрахователни и осигурителни дружества, теория на счетоводството, методология на счетоводството, счетоводство в аграрния сектор, счетоводство на инвестиционните дружества, корпоративно счетоводство и др.

Работата по изпълнението на проекти води до обогатяване и надграждане на знанията на обучаваните и благоприятства процеса на натрупване на изследователски опит у тях. В резултат на въвеждането ѝ в учебния процес се усъвършенстват практическите умения на студентите за работа в реална среда, като се формират качества и умения у тях като комуникативност, интелектуална и морална самостоятелност, увереност при взаимодействие, сътрудничество и работа в екипи др.

Въвеждането и активното използване на интерактивни методи в обучението по счетоводство стимулира обучаваните към динамично търсене на знания, трупане и обогатяване на опит, създаване и усъвършенстване на различни умения и формиране на компетенции. То благоприятства усвояването на учебното съдържание и прави неговото поднасяне интересно и увлекателно. Резултат от въвеждането му в учебния процес са постигнатите по-високите резултати в обучението.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изследването на интерактивността в обучението, в т.ч. и на студенти по счетоводство дава основание да се направят няколко съществени изводи:

- интерактивното обучение осигуряват когнитивно активно участие на студентите в образователния процес и повишават ефективността от ученето;
- приоритет в него има изследователския подход, който стимулира обучаваните към динамично търсене на знания и формиране на умения, както и към преосмисляне, развиване и усъвършенстване на своя опит;
- то структурира учебния процес около потребностите на студентите и социалната същност на познанието, създавайки условия за социално свободно общуване и творческо взаимодействие при конструирането на знания и развитието на умения и компетентности;
- осигурява възможности за провеждането на практически насочено обучение, основано опита и на взаимодействието между обучаваните и между тях и обучаващите, както и за формирането на важни качества у студентите като активност, аналитичност, критичност, комуникативност, работа в екипи, отговорност, гъвкавост, креативност, инициативност, предприемчивост, борбеност, увереност, толерантност и др.
- чрез неговото използване в обучението студентите се научават както да излагат и интерпретират учебния материал, така и да изразяват мнение, да защитават и аргументират идеи, да достигат до консенсус при дискусия, да избират и оценяват решения, да работят самостоятелно или в група в информационна среда и т.н.

В заключение може да се обобщи, че интерактивността е неразделна част от съвременното обучение на студентите по счетоводство и нейното впитане в учебния процес е изключително важно с оглед постигането на качествена и практически насочена подготовка на бъдещите специалисти-счетоводители, основана на опита, на задълбочените теоретико-приложни знания и умения и на очакваните нива на професионални компетентности.

ЛИТЕРАТУРА

Георгиева, Л. (2011) Преподаване чрез казуси. София: Издателство на НБУ.

Железова, Д. (2008) *Конструктивизъм в класната стая*. Научни трудове на русенския университет (47) 9, 192-195. (Видяно на 13 май 2019г.) от <http://conf.uni-ruse.bg/bg/docs/cp/9/9-40.pdf>

Здравкова, Б. (2015) *Професионална компетентност на социалния педагог – нормативи, теория и практика*. В. Търново: УИ „Св. Св. Кирил и Методий“.

Иванов, И. (2012) *Още веднъж за педагогическата интерактивност*. Годишник на шуменския университет „Еп. К. Преславски“ (XVII), 209; 211.

Костова, З., Е. Владимирова. (2011) *Интерактивно обучение: същност, трудности, теоретични основи и критични оценки*. Стратегии на образователната и научната политика, (19) 3, 203-238. (Видяно на 13 май 2019г.) от <http://www.zdravka-kostova.com/free/Interactive%20teaching%20BG.pdf>

Петришка, Н. *Технология на интерактивното обучение*. (Видяно на 13 май 2019г.) от <http://www.referati.org/tehnologiq-na-interaktivnoto-obuchenie/63417/ref/p4>

Петров, П., М. Атанасова. (2001) *Образователни технологии и стратегии на учене*. София: Веда-Словена-ЖГ.